

Tvang slik en jurist ser det

Søvig KH.

Tvang overfor rusmiddelavhengige

Sosialtjenesteloven §§6-2 til 6-3. 476 s, tab, ill.
Bergen: Fagbokforlaget, 2007. Pris NOK 648
ISBN 978-82-450-0354-3

WHO har beregnet at 3,6% av all dødsfall i verden kan tilskrives bruk av alkohol og/eller narkotika. Alkoholkonsumet alene er den tredje største risikofaktoren målt i antall sykdomsbelastede leveår.

Bruken av «psykoaktive avhengighetsskapende stoffer» er altså knyttet til store helseproblemer. Brukeren ser det imidlertid ikke nødvendigvis slik, og det er derfor fare for alvorlige helseskader uten at rusmiddelbrukeren selv vil eller klarer å ville ha behandling.

Bør vi gripe inn med tvang overfor personer som ikke skjønner sitt eget beste slik vi ser det? Hjemler for tvang finnes i lov om psykisk helsevern § 3, smittevernloven § 5, i barnevernloven § 4 og i sosialtjenesteloven. Karl Harald Søvig setter i den foreliggende boken søkelyset på tvangshjemlene i lov om sosiale tjenester. Dersom «noen setter sin fysiske eller psykiske helse i fare ved omfattende og vedvarende misbruk» og frivillige hjelpetiltak ikke fører frem, kan vedkommende plasseres mot egen vilje i «en institusjon utpekt av regionalt helseforetak» og holdes tilbake i inntil tre måneder (§ 6.2). En gravid rusmiddelbruker kan tas inn mot egen vilje dersom rusmiddelbruken medfører at det er «overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade» og frivillige hjelpetiltak ikke virker (§ 6.2a). Dessuten kan en pasient gi en institusjon rett til tilbakehold, «frivillig tvang».

Boken bygger på en juridisk doktorgrad og gir en omfattende fremstilling av tidligere og nåværende lovgivning og vurderer rettssikkerheten i forhold til sammenliknbare lover, hjemlenes kriterier og juridiske logikk. Gyldigheten vurderes i forhold til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og praksis i tilhørende domstol. Høyesteretts lovforklaring og praksis trekkes også inn, og endelig sammenliknes norsk lovgivning med svensk og tysk lovgivning på området.

Etter lov om sosiale tjenester er det sosialsenteret som har initiativrett til å begjære tvangsplassering. En fylkesnemnd ledet av en tjenestemann med juridisk kompetanse har avgjørelsesmyndighet. Partene, sosialsenterets saksbehandler og den som begjæres tvangsplassert, møter for nemnden med advokat. Vedtakene kan bringes inn for tingretten av begge parter.

I praksis er dette en mellomting mellom et forvaltningsorgan og en domstol.

Forfatteren drøfter grundig sterke og svake sider ved systemet og betingelsene for forsvarlig bruk. Forfatterens grunnleggende vurdering er at tvangsbruken er berettiget – under forutsetning av at behandlingen med tilstrekkelig sannsynlighet fører til stor nok skadereduksjon. Saksbehandlingen er omstendelig og gir antakelig underforbruk av lovhjemlene, og i alle fall, som forfatteren peker på, tendens til betydelig bruk av midlertidig plassering med lavere krav til saksbehandlingen.

Boken er logisk bygd opp og har et omfattende noteverk og ajourført referanse-liste, også over relevant medisinsk litteratur. Den bør bli et referanseverk i forhold til denne typen tvangsansvar. Den er så vidt omfattende at den nok mest vil bli brukt som oppslagverk, men den bør finnes i alle institusjoner som tar imot pasienter etter lov om sosiale tjenester § 6, og må være en selvfølge for juridiske rådgivere i helseforetak og fylkesadministrasjoner og i kommunal sosialforvaltning.

Helge Waal

Senter for rus- og avhengighetsforskning
Universitetet i Oslo

Huden, evolusjonen og kulturen

Jablonski NG.

Skin

A natural history. 266 s, ill. West Sussex:
University of California Press, 2006. Pris GBP 15
ISBN 978-0-520-24281-4

Dermatologi er læren om huden og dens sykdommer, men huden kan like gjerne studeres i et evolusjonsbiologisk, antropologisk og kulturhistorisk perspektiv som i et medisinsk. Forfatteren har sin bakgrunn fra antropologi,

paleontologi og evolusjonsbiologi, har studert menneskefossiler og aper og underviser medisinstuderenter i anatomi. Hun mener at huden er et undervurdert organ. Folk flest tar i altfor stor grad huden for gitt og tenker ikke så mye over hva den har betydd for utviklingen av menneskearten, eller over hva den betyr for hver og en av oss i dag.

Evnen til å svette, hårmengde og ulik pigmenteringsgrad påvirket utviklingen av menneskearten. Svette var viktig for at menneskets forfedre kunne overleve og forflytte seg raskt over store savanneområder

i Afrika. Den pigmenterte huden beskyttet mot stråling fra solen. Lysere hudtyper ble utviklet mens menneskearten spredte seg nordover, der den trengte sollyset for å produsere nødvendig D-vitamin. Huden er et sensorisk organ, gjenspeiler god og dårlig helse og signaliserer frykt, oppstemthet og attraktivitet. Signalene forsterkes ved bruk av kosmetikk og parfyme. Kroppsdekoring, som tatovering og piercing, markerer både individualitet og gruppetilhørighet. Vårt forhold til huden kan også i dag betraktes i et evolusjonsbiologisk perspektiv: å være attraktiv for det annet kjønn i den hensikt å bringe våre gener videre.

Alt dette blir beskrevet basert på omfattende forskningslitteratur fra svært forskjellige, men likevel beslektede fagområder. De biologiske og medisinske aspektene er omtalt på en presis og korrekt, men likevel lettfattelig måte. Mer interessant for leger, særlig hudleger, selvfølgelig, er nok kapitlene om hvordan hudens biologiske funksjoner har hatt betydning for menneskets evolusjon og kulturelle utfoldelse og menneskers sosiale samhandling. Illustrasjonene er overraskende nok begrenset, og de fleste er i svart-hvitt. Teksten avsluttes med en lang rekke fyldige fotnoter og referanser som understreker det grundige akademiske preget. Boken anbefales.

Petter Gjersvik

Hudavdelingen
Rikshospitalet

Mest for den forskningsinteresserte

Henry JL, Panju A, Yashpal K, red.

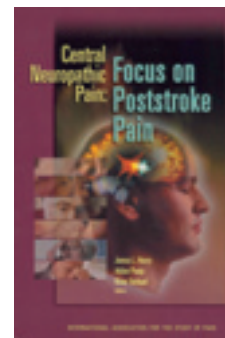
Central neuropathic pain:

Focus on poststroke pain

281 s, tab, ill. Seattle, WA: IASP Press, 2007.

Pris USD 80

ISBN 978-0931092-66-4

Boken er basert på presentasjoner på et forskningssymposium med tittelen «Central neuropathic pain: centenary of central poststroke pain» arrangert av International Association for Study of Pain (IASP) i Canada i 2006.

Symposiet ble sponset av legemiddelindustrien. Hensikten med symposiet og boken har vært å samle kunnskap om sentrale nevrologiske smerter etter hjerneslag og stimulere til økt forskningsinnsats. De fem hovedkapitlene er inndelt i til sammen 21

underkapitler og hele 43 forfattere har bidratt. Tema for hoveddelene er: hjerne-skade og sentral nevropatisk smerte; smer-temekanismer; nevrologiske endringer ved nevropatiske smerter; behandling; fremt-idge utfordringer. Det er få illustrasjoner, figurer og tabeller. Innholdet favner bredt. Det er kapitler om cellulære og neuroim-munologiske mekanismer og dyremodeller samt kapitler om lidelse kontra smerte, dif-ferensialdiagnoser, avansert behandling og retningslinjer for behandling.

I forordet peker redaktørene på at sent-rale nevropatiske smerter etter hjerneslag er utbredt, men at det er utført forholdsvis lite forskning om tilstanden. Dette er ingen lærebok eller innføring i praktisk håndte-ning av nevropatiske smerter. Til det er flere av kapitlene altfor detaljerte. Noen av kapit-lene likner resultatdelen av vitenskapelige publikasjoner. I mange kapitler diskuteres funn fra basalforskning og deskriptive stu-dier og det reises interessante hypoteser om mekanismer, undersøkelser og behandling. Hvert kapittel etterfølges av en omfattende referanseliste. Tabeller, figurer og illustra-sjoner er stort sett bra bortsett fra et par MR-bilder som er helt forvrengt.

Boken er god for den som ønsker å få opp-datert og detaljert kunnskap om sentrale nevropatiske smerter etter hjerneslag. Den retter seg nok imidlertid først og fremst mot den forskningsinteresserte leser. For den mer kli-nisk orienterte anbefales nye utgaver av gode sentrale generelle oppslagsverk i nevrologi.

Ole Morten Rønning
Neurologisk avdeling
Akershus universitetssykehus

Oversiktlig om ulykker i trafikken

Burke MP.

Forensic medical investigation of motor vehicle incidents

217 s, ill. Boca Raton, FL: CRC Press, 2007.

Pris USD 100

ISBN 978-0-8493-7859-1

Dette er en kort, oversiktlig innfø-oring i rettsmedi-sinske aspekter ved trafikkulykker. Det synes ikke å være en definert mål-gruppe – umiddel-bart noe som kan virke som en ulempe, men etter hvert fremtrer like-vel fordelene. Stof-

fet er delt inn i ti kapitler, med tre appen-diks på slutten. I kapitlene omtales, kort og

konsist, de ulike aspektene ved dødsfall i trafikken. Relativt rikt illustrert med svart-hvitt bilder gjennomgås tekniske aspekter fra trafikkikkerhet og bilteknisk kunnskap, ulykkesårsaker inkludert medisinske årsaker, rettsmedisinsk klassifisering av skader, skadetype og omfang både på bilfø-rere, passasjerer og fotgjengere, ulikheter ved tungtrafikk og lette kjøretøy, postmor-temundersøkelse og dødsårsak, og toksiko-logiske aspekter. I appendiksene presen-teres en strukturert gjennomgang av åstedsun-dersøkelse, undersøkelse av kjøretøyet, og ulykkesrekonstruksjon. Kapitlene avsluttes med referanser som synes oppdaterte, i tillegg til liste med anbefalt litteratur for hvert undertema.

Fra et ikke-rettsmedisinsk ståsted synes boken å være informativ og matnyttig for dem som ikke ønsker detaljkunnskap innen undertemaene. Enkelte svakheter foreligger likevel. En del av kunnskapen og bak-grunnsdataene er basert på australske data og rapporter, noe som ikke alltid gir en direkte overføringsverdi til nordiske for-hold. Enkelte vanlig brukte skåringsverktøy ved ulykker, som Injury Severity Score (ISS), er overfladisk beskrevet, men det er ikke kommentert hvorvidt dette kan/skal la seg bruke i rettsmedisinsk sammenheng/forskning. En del av den kliniske informa-sjonen, som bukskader, er veldig overfla-disk beskrevet, og nyrene er eksempelvis ikke nevnt som mulig sete for organskade her. Det er likevel bra at forfatteren har fått med seg prinsipper som *damage control surgery*, om enn ikke i detalj. For erfarne rettsmedisinere er denne boken kanskje for knapp – jeg vil likevel tro at de fleste her finner noe av interesse, spesielt de som er i utdanning.

På knappe 200 sider presenteres således tilgjengelig informasjon for så vel rettsme-disinere som patologer, og også for politi-betjenter, krimteknikere, ingeniører som arbeider med sikkerhetsutstyr, og klinikere som ønsker seg en overkommelig innføring i disse temaene. Det er tross alt ikke veldig uvanlige hendelser og funn som omtales – og boken kan også være nyttig i distrikter og på steder hvor rettsmedisineren ikke holder til like rundt hjørnet. Den kan også være en hensiktsmessig introduksjon for forskere som ønsker å sette seg inn i proble-matikken rundt dødsfall i veitrafikken, enten fra et klinisk eller fra et samfunns-medisinsk perspektiv.

Kjetil Søreide
Forskningsgruppe for akutt kritisk syke
Stavanger universitetssjukehus

Eldre kvinner – er de så forskjellige fra alle andre?

Rees M, Keith LG, red.

Medical problems in women over 70

When normative treatment plans do not apply.

247 s, tab, ill. Oxon: Informa Healthcare, 2007.

Pris GBP 65

ISBN 978-0-415-37352-4

Redaktørene Mar-garet Rees, med tittel «reader in reproductive medi-cine», og Louis G. Keith, professor emeritus i gyneko-logi, tok initiativ til denne boken for å dekke noe av behovet for viten-skapelig basert

kunnskap om denne pasientgruppen. Boken er en artikkelsamling med forfattere hoved-sakelig fra USA og Storbritannia, men det er også ett norsk bidrag fra Liv Wergeland Sørbye som skriver om omsorgstjenester.

Bakgrunnen er at kvinner over 70 år utgjør en stor pasientgruppe som er stadig voksende, mens lite forskning som ligger til grunn for medisinsk praksis, er utført på denne gruppen.

Det er i alderen 70 år og oppover at alders-forandringene som har konsekvenser for hel-setilstanden, virkelig setter inn. Gruppen det dreier seg om er svært heterogen, med spreke kvinner lite preget av alderdom i den ene enden og svært skrøpelige og multisyke gamle kvinner i den andre. De eldste og yngste kvinnene innen denne aldersgruppen representerer også forskjellige kohorter når det gjelder kvinneverole og sosioøkonomisk uavhengighet. Generalisering vil derfor alltid gi et feilaktig bilde. Å fremstille fakta korrekt og nyansert er dermed en stor utfordring i en bok som denne. Når det gjelder fokus på kjønn er det enklere. Kvinner i alle aldre har sine egne helseproblemer sammenliknet med menn. Dette gjelder særlig kjønnsesifikke problemer knyttet til kvinnelige genitalia og bryster, men også forskjell i forekomst og sykdomspresentasjon av viktige sykdommer som osteoporose og koronarsykdom.

Mange av kapitlene er absolutt lesever-dige for en geriatrer som meg. Dette gjelder blant annet kapitlet om helseeffekter hos eldre fra varme og kulde. Her er kjønnsfor-skjellen viet tilstrekkelig oppmerksomhet, men kapitlet omhandler også de samme problemene hos menn. Det gis knappe over-sikter over de viktigste helseproblemene hos eldre, så som fall og osteoporotiske frakturer, hjertesykdom og slag, demens og depresjon. Disse kapitlene kan på ingen måte erstatte lærebøker i geriatri, men gir viktige poenger som gjelder kjønnsfor-skjeller. Bokens sterkeste side er omtalen av urogenital aldring og eldre kvinners gyne-